

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)

14.12.2011

BİLİRKİŞİ MÜTALAASIDIR

İncelemenin Konusu: İrticayla Mücadele Planı isimli belge üzerindeki Albay Dursun Çiçek adına atılı imza hakkında, evvelce yapılmış incelemeler ve verilmiş bilirkişi raporlarına ilişkin olarak Av.İrem Çiçek tarafından sorulan aşağıdaki soruların cevaplandırılmasıdır.

Sorular ve cevaplarımız :

1. Günümüzde kopyalama ve taklit imkanlarının çok geliştiği ve bırakın imza makinelerini, torna makineleri kullanılarak mahkeme salonunda mahkeme heyetinin önünde C. Savcısı ve Mübaşirin imzalarının 15 dakika içinde birebir taklit edildiği bilinmektedir. "OBAMA yerine makine imzaladı" başlığı ile 28.05.2011 tarihinde Milliyet Gazetesinde yayınlanan bir haberde; "ABD Başkanı OBAMA'nın tartışmalı Vatanseverlik Yasasının (Patriot Act) süresinin uzatılması için imza atması gerekiyordu. Ancak OBAMA Fransa'da olduğu için iş ıslak imza makinesine kaldı. OBAMA'nın imzasını hafızasında tutan makine süre dolmadan imzayı taklit ederek yasanın devamlılığını sağladı." şeklinde açıklamalar yer almaktadır. Aynı konuda aynı gün Sözcü Gazetesi Köşe Yazarı tarafından kaleme alınan "Bu da Bülent'in Mektubu" başlıklı yazıda; "Şimdi elimde Bülent'in (ARINÇ) Bursa'da bu seçim ilk kez oy kullanacak gençlerin adreslerine gönderdiği mektup var. En başında seçmenin ad, soyadı ve adresi yer alıyor. Sağ üst köşede Bülent'in fotoğrafı, mektubun altında makine ile basılmış imzası..." Günümüzdeki bilgisayar ve imza makineleri ile atılan ıslak imzaların fiilen kullanılmakta olduğunu bize göstermektedir. Müvekkilime ait olduğu iddia edilen imzanın imza makinesi ile atılmış olup olamayacağı hakkında herhangi bir tespitiniz var mı?

CEVAP 1:

İmzanın makine vasıtasıyla atılması, ardarda ve çok sayıda imza atılması gereken hallerde uygulanan ve hukuken de kabul edilen bir yöntemdir. Örneğin bir editörün yüzlerce aboneye aynı anda mektup göndermesi ya da bir yöneticinin yanında çalışan 1000 kişiye yazılı bildirimde bulunması gereken durumlarda olduğu gibi. BK.14/2 ye göre de "Bir alet vasıtasıyla atılan imzanın özellikle çok miktarda piyasaya çıkartılan kıymetli evrakın (para, hazine bonosu, tahvil gibi) imzası için kullanılabileceği" belirtilmiştir. İmza makinesi çok eskiden beri kullanılan, iş ve sosyal hayatımıza yardımcı olmak amacıyla üretilmiş, ancak kötüye kullanılması mümkün olan bir vasitadır. Devlet daireleri, büyük şirketler, yayınevleri, bankalar, dernekler gibi kuruluşlarca kullanılmaktadır. Kişinin belli bir imza örneğini hafıza kutusuna yükleyen ve onu ucuna bağlanmış bir kalem vasıtasıyla kağıt üzerine (ya da başka bir yüzeye) geçiren ve çeşitli firmalarca değişik modelleri üretilen cihazlardır (Autopen, ghost writer ve benzeri). Bunların kullanımı ise cihazı satan firmanın güvencesi altına alındır. Bu aygıtlar hafıza kartına yüklenen imza örneğini aynen yani boyutuyla, hızıyla, derinliğiyle, genişliğiyle taklit edebilirler. Sadece gerçek imzalarda gördüğümüz kişinin eline ait baskı değişimleri bu imzalarda görülmez. Bu belirlemenin yapılması yani inceleme konusu imzanın makine ile atılmış olup olmadığı konusunda bir yorum yapmak ise, belge aslındaki ıslak imzanın görülüp incelenmesiyle mümkün olabilir. Fotokopi üzerinden bir yorum yapılamaz. Bununla birlikte, mevcut bazı raporlarda da belirtildiği gibi, Dursun Çiçek adına atılı şüpheli

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)
imzanın hatlarının ve çizgi kalınlığının, orijinal bir imzaya nisbetle daha düzgün ve tekdüze görünmektedir.

2. *İrtica İle Mücadele Yazısının müvekkilim Dursun Çiçek tarafından hazırlandığına dair hiçbir delil bulunamamışken ayrıca belge üzerinde müvekkilimin parmak ve avuç içi izi olmadığı da bilirkişi raporları ile tespit edilmişken belge ile ilgili hazırlanan imza raporlarında bu hususunda incelenmesi gerekmez miydi?*

CEVAP 2:

İmzanın pürüzsüzlüğü ve tekdüzeligi ile kalem baskı izlerinin görülmemesi makine ile atılmış olabileceğini düşündürmesi ve bu yönde inceleme yapılması gerekirdi.

3. Haziran 2009 ayı içinde; TUBİTAK, Jandarma Kriminal, ATK ve Emniyet Kriminalin hazırladığı BÜTÜN İMZA MUKAYESE RAPORLARINA GÖRE; Müvekkilimin imzası "TAKLİTİ KOLAY (basit tersimli), DEĞİŞKEN (Polimorf), HER BİRİ FARKLI ÖZELLİKLER GÖSTEREN İMZALARDIR. Raporlarda bu sebeple, 'imza ile Dursun Çiçek'in basit tersimli, polimorf imzaları arasında biçimsel benzerlik saptanmakla birlikte, gerek belgedeki imzanın basit tersimli olması, gerekse adı geçenin mukayese imzalarının basit tersimli, polimorf ve hatta farklı tersim özelliği gösteren imzalar olması nedeniyle inceleme konusu imzanın Dursun Çiçek'in eli ürünü olduğu ya da olmadığı hususunda bir tespiti gidilemediği' belirtilmiştir.

O halde aynı imza için verilen daha sonra hazırlanan çelişkili imza mukayese raporları bilimsel ve kriminal gerçeklere uygun mudur?

CEVAP 3:

Bilimsel sonuçların objektif yani nesnel olması gerekir. Bunun anlamı aynı yöntemlerle ve doğru olarak çalışıldığında aynı sonuca varılabilesidir. Ancak, bilimsel çalışmalarda bile insan faktörü unutulmamalıdır. Uzman olmayan kişilerce ve gerekli özen ve dikkat gösterilmeksizin yapılan incelemelerde hatalı sonuçlara ulaşılması kaçınılmazdır. İmza ve yazı incelemeleri, gerek inceleme konusu materyalin niteliği, gerekse çalışanların bilgi ve deneyim kapasitesi bakımından, özel olarak, çok zor ve hassas bir çalışma alanıdır. Çünkü;

"fiziksel bir delil olan yazı ve imzanın, diğer fiziksel delillerden farklı surette benzeme ve taklit edilme ihtimali çok yüksek olduğu gibi, doğal değişmelerin veya kasdi değiştirme gavretlerinin yanıltıcı özellikleri de önem taşımaktadır. İmza incemelerinde, güvenilirlik (akreditasyon) sağlanabilmesi için, mutlaka bilimsel temel ve usullere davalı bir çalışma yapmak ve çalışma şartları, teknik donanım ve eğitim unsurları bakımından uzman bilirkişilik niteliklerini, bütün Dünya'da kabul edilmiş kriterler doğrultusunda standartlara kavuşturmak zorunlu bulunmaktadır"

(Bafra Jale, Elvazısı - İmza Ve Belge İncelemede Bilirkişiliğin Önemi Ve Nitelikleri Sorunu, İstanbul Barosu Dergisi).

Ülkemizde aynı imza hakkında farklı kararlar verilmesinin (bazen bir mahkeme dosyasında birbirine zıt 3-4 bilirkişi raporu dahi görülmektedir.) en önemli sebeplerinden biri, yazarak imza atma alışkanlığının olmayışıdır. Bu problemin çözümü ise ancak imza ile ilgili mevcut hukuk düzenlemelerine kesinlikle uyulmasının temini ile mümkün olabilir. İmzanın resmi ve hukuki şekli

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)

ad ve soyadının yazılmasıdır. 2525 sayılı Soyadı Kanununun 2. maddesi 'söyleyişte, yazılıştta, imzada öz ad önde soyadı sonda kullanılır' diyerek imzanın atılış şeklini düzenlemiştir. Bu metne göre imzada öz ad ve soyadı yazılacaktır. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 14. Maddesine göre de 'İmza üzerine borç alan kimsenin el yazısı olmak lazımdır. Bu kurala uyulduğu takdirde, yapılan karşılaştırma ve incelemenin bilimsel ve uluslararası standartlara oturtulabilmesi mümkün olur. Aksi halde, birbiriyle çelişkili bilirkişi raporlarının ve adaleti yansıtmayan mahkeme kararlarının önüne geçmek mümkün değildir(BafraJ., İmza Yazı ve Adli Belge İncelemeleri-Esas ve Teknikler,İstanbul Barosu Yayınları,Ufuk Matbaası,İstanbul,2006;91).

4. *Soruşturma Savcısının 11 Kasım 2009 tarihinde uzattığı İrtica İle Mücadele Yazısını müvekkilim eldiven giyerek incelemiştir. Böylece "Bu sahte planı ben hazırlamadım. O nedenle üzerinde parmak izim yok." Diyerek uğradığı iftirayı bir kez daha göstermiştir. Askeri Savcılığın talebi üzerine Jandarmanın 06.04.2010 Tarihli Uzmanlık Raporunda; sahte plan ve ihbar mektubu ile gönderilen diğer yazılar üzerinde tespit edilen parmak ve avuç içi izleri değerlendirilmiştir. Uzmanlık Raporu'na göre; dört sayfalık İrtica İle Mücadele yazınının üzerinde müvekkilimin parmak ve avuç içi izi olmadığı tespit edilmiştir. Bahse konu raporda; taklit imzalı sahte plan ve diğer yazılarda tespit edilen parmak ve avuç içi izlerinin müvekkilime ait olmadığı, OPTES sahibi belirlenemeyen kişilere ait olan 9 adet parmak izi ile 5 adet avuç içi izinin laboratuvarın veri tabanına kayıt edildiği ifade edilmektedir. Bu kapsamda,*

Parmak ve avuç içi izi dahil hiç bir elektronik ve dijital iz bırakmadan, hiç bir gerçek tanık şahit olmadan müvekkilimin bir kağıda imza atması olağan bir durum mudur? Önceki imza incelemelerinizde buna benzer bir durum ile karşılaştınız mı?

CEVAP 4.:

"Belge inceleme uzmanı olmam nedeniyle, yukarıda cevap 2 de izah ettiğim gibi, parmak ve avuç izi incelemesinin tarafımdan yapılması mümkün olmadığı gibi, belge üzerinde parmak izi ve diğer izlerin (kan gibi, ter gibi) araştırılması belge incelemecilerin görevi değildir. Bu nedenle de doğal olarak daha önce böyle bir durumla karşılaşmadım. Genel bilgilere göre ise, gerekli önlemler alınarak örneğin eldiven giyilerek imza atılmış olması halinde iz bulunmayabilir.

5. *Askeri Savcılığın talebi üzerine Jandarmanın Kriminal Daire Başkanlığı tarafından 23 Şubat 2010 tarihinde hazırlanan; İmza, Tahrifat, Belge ve Makine Yazısı İncelemesi şeklinde taklit ıslak imzalı olduğu iddia edilen "Eylem Planı" üzerinde yapılan kriminal incelemede;*

a. İmzanın keçe uçlu siyah mürekkepli kalem kullanılarak atıldığı, faili meçhul ihbar mektubundaki iddiaların aksine, sahte plan üzerinde planın dosyalandığını gösteren hiçbir zımba ve delgeç deliği gibi bir tahrifat olmadığı,

b. El kaldırma hareketini ihtiva eden, el kaldırma hareketini ihtiva etmeyen ve paraf niteliğinde tatbik edilen üç farklı nitelikte imzanın olduğu, İmza Mukayeselerinde sadece el

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)

kaldırma hareketi olmayan imzalarının mukayeseye esas alındığı ve diğer iki farklı nitelikteki imzalarının mukayese dışında tutulduğu, Ayrıca mukayese için farklı kurumlardan alınan toplam 58 imza örneği ile yapılan karşılaştırmada örneğin raporun 9. Sayfasının 6. Bendinin d maddesinde, imzalar içerisindeki çizgisel hareketlerin birbirlerine göre konum ve oranı konusunda yapılan incelemede 58 imzadan yalnızca biri ile uyum sağlandığı tespitinin yapılabildiği görülmektedir. Bu halde,

- 1- 58 imzadan bir veya iki tanesi ile şekil özellikleri açısından benzerlik gösteren imza mukayesesi sonucunda, imzanın müvekkilimin "Eli ürünü olduğu" kanaatine varılması doğru mudur?

C.5/1.

Şüpheli imzanın 58 imza örneğinden sadece bir veya iki tanesi ile uyum göstermesi halinde karar verilmemesi ya da bu imzaların örnek alınarak taklit yapılmış olması ihtimali üzerinde durulması gerekir. Anılan raporda, çeşitli imza örnekleri üzerinde, muhtelif unsurlar bakımından tesbit edilen benzerlikler gösterilmiştir. Benzerlik olarak görüntülenmiş unsurların benzerlik olup olmadığı ya da üst üste getirilmeye çalışılmış görüntülerin ne kadar sağlıklı olduğu ise imza inceleme prensip ve kriterlerine göre tartışmalıdır.

- 2- İncelenen imzanın; kalın çizgisi olan yumuşak keçe uçlu siyah kalemle, hiç bir el hareketi ve kesikliği olmadan, bir makine netliği ve düzgünlüğü ile atılmış olduğu gözlemlendiğinde raporda imzanın taklit edilmiş olabileceğine yönelik ek incelemeler yapılması gerekmez miydi?

C. 5/2.

İmzanın makine ile taklit edildiğinden şüphelenilmesi halinde bu yönde inceleme yapılması gerekirdi. Mürekkep yoğunluğunun imza hatlarındaki aynılığı (monotonluk), makine ile yapılan imza sahteciliğinin en önemli bulgusudur (Bkz. Üzüm, Ali Rıza, İnkâr Kastıyla Hareket edilerek atılan imzalarda imzayı atan kişinin belirlenmesi, İ.Ü.Adli Tıp Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2005:37.). Öte yandan elle yapılan taklitlerde imza donuk ve cansızdır. Bu saptamaların üzerinde durulup incelenmesi gerekirdi.

- 3- İmzanın, imza makineleri veya elle mi taklit edildiği, söz konusu raporlarda hiç incelenmemiştir. Bahse konu inceleme Türkiye’de hangi kişi veya kurumlar tarafından yapılabilir?

C. 5/3.

Türkiye’de İmza, yazı ve belge incelemeleri konusunda laboratuvar sahibi olan resmi bilirkişilik kurum ve kuruluşları Jandarma ve Emniyet Kriminal laboratuvarları, Adli Tıp Kurumu, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü ve belirli bazı teknik açılarından TÜBİTAK’tır. Bir imzanın makine ile atılıp atılmadığı hususunun tesbiti için, belge aslının bu kurumların belge inceleme laboratuvarlarına gönderilmesi gerekir.

- 4- İmzanın siyah kalın uçlu keçeli kalem ile atılmasından dolayı üçüncü boyutu olan baskı noktaları ve derinliği incelenmesinin yapılması mümkün olabilir mi?

C.5/ 4.

Kalemlerin kağıt üzerinde bıraktığı iz, kalemin cinsine ve ucuna (keçe uçlu, dolmakalem, tükenmez kalem gibi), kağıdın cinsine ve niteliğine, yazıldıkları yüzeyin sertliğine ve kişinin elinin baskı derecesine ve imzalarda hıza bağlı olarak artabilir veya azalabilir. Keçe uçlu kalemlerin kağıt üzerine yaptıkları basınç ve kağıdın arka tarafında bıraktıkları fulaj izi, dolmakalem ya da tükenmez kalem izleri kadar derin ve kuvvetli değildir. Çünkü uçları hem kalın hem de yumuşaktır. Öte yandan kişisel baskı izleri dediğimiz ve kişiye göre değişiklik gösteren yazı içerisinde baskı varyasyonları da keçeli kalemle yazılan yazılarda fazla bariz olarak görülemez.

6. *Emniyet Kriminalin 20.06.2009 tarihli raporu incelendiğinde raporunun 2. Sayfasında, 'Tetik konusu belgenin fotokopi makinesi/bilgisayar yazıcısı vasıtasıyla husule getirilmiş olduğu müşahede edilmiştir. Bu tür belgeler üzerinde bulunan imza/imzaların grafolojik tanı unsurlarının tamamını belirlemek mümkün olmadığı gibi, montaj ve ilave gibi yöntemlerle yapılmış olması muhtemel tahrifat türleri de her zaman belirlenemeyebilir.'* Denilmektedir. Bu somut tespite rağmen raporun sonuç bölümünde '*eli mahsulü olduğu kanaatine varılmıştır*' şeklinde verilmesi, *fotokopi imzadan eli ürünüdür raporu verilmesi doğru mudur? Fotokopi belge üzerinde orijinal bir belge gibi ıslak imza incelemesi yapmak kriminal ve bilimsel açıdan geçerli bir sonuç verir mi?*

Cevap 6.

Fotokopi üzerinden imza incelemesi yapılabilir. Ancak tabii ki özellikle resmi ve yargıya intikal etmiş incelemelerde tercih edilmez. Teorik bilgilerimize göre, fotokopi üzerinden imza incelemesi sadece belgenin orijinal imzalı aslına ulaşılmasının mümkün olmadığı durumlarda yapılmalıdır. Çünkü, gerek fotokopi gerekse bilgisayar teknikleriyle çok sayıda ve kolaylıkla imza üretmek ve bunları istenilen belgeye nakil ya da monte etmek çok kolaylıkla yapılabilir. Fotokopi yani ıslak imza ihtiva etmeyen belgelerde her zaman böyle bir ihtimal bulunabilir. Bundan başka fotokopide harflerin ya da çizgilerin başlangıç ve bitiş noktalarını, hareket yönünü, baskı özelliklerini ve kişisel baskı varyasyonlarını, kalem hareket yönünü, kullanılan kalem ve kağıda ait özellikleri (aynı kalem ve mürekkep olup olmadığı, ekleme, silinti, kazıntı yapılıp yapılmadığı gibi) göremeyiz. Bu nedenle belgenin aslı üzerinden çalışmak gerekir. Belge aslının bulunamaması, görülüp incelenmesinin engellenmesi, tahrip veya imha olması gibi durumlarda hak kaybını önlemek için fotokopi ya da suretler üzerinden imza incelemesi yapılıp görüş bildirilebilir. Ancak, fotokopinin imkan nisbetinde evrak aslından çekilmiş temiz ve okunaklı olması gerekir. Yani fotokopinin fotokopisi olmamalıdır. Ayrıca da, raporun sonuç kısmında imzanın fotokopiden yapıldığının ve yukarıdaki sakıncaların daima mevcut olduğunun da mutlaka vurgulanması gerekir. Mahkeme bu görüşe tanık beyanı, somut olaylar, diğer yazılı belge ve kayıtlarla desteklenmek şartıyla itibar etmelidir.

İlgili raporda bahsettiğimiz sakıncaları beyan ettikten sonra, kesinlik arzeden eli mahsulüdür sonucuna varılması yanlış bir ifadedir. Eli ürünü olması ihtimalinin bulunduğu fakat, imzanın aslı görüldükten sonra kesin karara varılacağı raporda belirtilmesi gerekirdi.

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)

7. *Kriminal Laboratuvarın planlı iş yoğunluğu da dikkate alındığında, Emniyet Kriminalin 13.11.2009 tarihli raporunu SADECE BİR GÜN İÇERİSİNDE, toplam 68 mukayese imza incelenerek bir imza mukayese raporu hazırlaması hayatın olağan akışına uygun mudur?*

CEVAP 7.

Kriminal laboratuvarlar ve Adli Tıp Kurumu acil olarak görülmesi gereken dosyalara öncelik tanımaktadır. Bu husus gözönüne alınsa bile, bu kapsamda bir dosyanın bir gün içerisinde incelenerek imza incelemesi kriterleri bakımından değerlendirilmesi ve raporun yazılarak imzaya açılması, hayatın normal akışına uygun ve belge inceleme tekniklerinin kapsamı ve sıhhati açısından mümkün ve doğru değildir.

8. *ATK Belge İnceleme Şubesinin 18.06.2009 tarihli raporunda (Sayfa:2/2, Madde 3.); "İnceleme konusu belgenin 4. Sayfasında Dursun ÇİÇEK'e atfen atılmış basit tersimli imza ile Dursun ÇİÇEK'in basit tersimli, polimorf (değişken) imzaları arasında biçimsel olarak benzerlik saptanmakla birlikte gerek inceleme konusu fotokopi belgedeki imzanın basit tersimli olması imza hatlarında kesintiler mevcut olması, gerekse adı geçenin mukayese imzalarının basit tersimli, polimorf ve hatta tersim özelliği gösteren imzalar olması nedeniyle inceleme konusu imzanın Dursun ÇİÇEK'in eli ürünü olduğu ya da olmadığı hususunda bir tespite gidilemediği" ifade edilmektedir. Bu kriminal gerçek, aynı şubenin 23.06.2009 tarihli raporunda (Sayfa: 4) tekrar edilmektedir. Bahse konu raporda; "İmzayı oluşturan çizgilerde tespit edilen noktasal görünümün, metin yazılarında mevcut olmadığı, dolayısıyla inceleme konusu imzanın bilgisayar ve ekipmanı kullanılarak belgeye nakledilmiş olma ihtimalinin de ret edilemeyeceğini, eldeki verilerle bunun ayrımının yapılamadığı" vurgulanmaktadır. Aynı raporun dördüncü bendi: "İnceleme konusu belgede sağ alt ve üst köşelere atılmış paraf tarzı imzaların basit tersimli olmaları ve önemli tanı unsuru içermemeleri nedeniyle aidiyetlerinin ve bu meyanda Dursun ÇİÇEK'in eli ürünü olup olmadıklarının tespit edilemediği" şeklindedir. Rapordaki 3. ve 4. Paragrafların birlikte okunmasından çıkarılan sonuç, belge gerçek olsaydı da bir tespit yapılamazdı, çünkü tespiti imkansız kılan şey belgenin fotokopi olması değil imza ve parafın basit tersimli ve tanı unsurundan yoksun bulunmasıdır.*

Bahse konu kriminal gerçeklere ve tespitlere rağmen aynı Şubenin 16.10.2009 ve 26.01.2010 tarihli Raporlarında; "İnceleme konusu belge dördüncü sayfasında Dursun ÇİÇEK'e atfen atılı basit tersimli imza ile Dursun ÇİÇEK'in basit tersimli, polimorf (değişken) mukayese imzaları arasında; tersim biçimi, işleklik derecesi, alışkanlıklar, istif, eğim, doğrultu, seyir, hız ve baskı derecesi bakımından uygunluk ve benzerlikler saptandığından söz konusu imzanın Dursun ÇİÇEK'in eli ürünü olduğunun kabulü gerektiği" yönündeki çelişkiyi bilirkişilik nitelikleri, etik değerler ve kriminal ilkelerle açıklamak ve savunmak mümkün müdür?

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)

CEVAP 8.

İrtica ile mücadele eylem planı başlıklı belgenin son sayfasındaki Dursun Çiçek adına atılı imza ile ilgili olarak ülkemizdeki resmi bilirkişilik kuruluşlarının hemen hepsinden çok sayıda ve bilirkişi raporu alınmıştır.

- 1.Kriminal Polis Laboratuvarının 20.06.2009 tarihli raporu,
- 2.Kriminal Polis Laboratuvarının 16.06.2009 tarihli raporu,
- 3.Adli Tıp Kurumu'nun 02.07.2009 tarihli raporu,
4. Adli Tıp Kurumu'nun 19.10.2009 tarihli raporu,
5. Adli Tıp Kurumu'nun 04.02.2010 tarihli raporu

Bu raporların tümünde ortak saptamalar şunlardır:

- 1.İncelenen belgedeki Dursun Çiçek adına atılı şüpheli imza basit tersimli, harf ve yazı karakteristiği göstermeyen bir imzadır,
2. Karşılaştırmaya esas imza örnekleri polimorf diye tanımlanan yani çeşitlilik gösteren, diğer bir deyişle kendi aralarında tutarlı olmayan, varyasyon aralığı geniş imzalıdır,
3. Mevcut örneklerle göre Dursun Çiçek'in imzası, değişken olmakla birlikte basit tersimli ve dolayısıyla kolay taklit edilebilen bir imzadır.

Amerikalı Adli Belge inceleme uzmanı Steven A. Slyter, "Adli İmza İncelemesi" isimli kitabında imza incelemelerinde bildirilecek sonuçların 4 tip olduğunu ve bunlardan bir tanesinin de "sonuçsuzluk (inconclusive)" olduğunu söylemekte ve bunu şu şekilde izah etmektedir. "Yapılan incelemenin, 1)inceleme konusunun (yazı ya da imza) kime ait olduğunun belirlenmesi için yeterli bulguya ulaşılmamasını sağlayamadığı olaylarda, örneğin şüpheli yazının çok kısa basit bir imza veya bir kaç kısa kelişmeden ibaret olduğu hallerde, 2)yazarın yazma alışkanlıklarının çok geniş bir varyasyonda olduğu yani çeşitlilik gösterdiği durumlarda, 3) imzanın çok basit ve imza alışkanlıklarının çeşitliliği nedeniyle taklit edilmesinin kolay olduğu olaylarda rapor karar verilememiştir /sonuçsuzdur şeklinde bitirilir." (Slyter A.Steven, *Forensic Signature Examination*, Charles Thomas Publisher, U.S.A, 1993;71)

Adli Tıp Kurumu 02.07.2009 tarihli raporunda, "...Dursun Çiçek'e atfen atılmış basit tersimli imza ile Dursun Çiçek'in basit tersimli polimorf imzaları arasında biçimsel olarak benzerlikler saptanmakla birlikte gerek inceleme konusu fotokopi belgedeki imzanın basit tersimli olması, imza hatlarında kesintiler olması, gerekse adı geçenin mukayese imzalarının basit tersimli polimorf ve hatta farklı tersim özelliği gösteren imzalar olması nedeniyle inceleme konusu imzanın Dursun Çiçek'in eli ürünü olduğu ya da olmadığı hususunda bir tesbite gidilemediği" diyerek tam da Slyter'in yukarıda belirttiğimiz sonuç tipine uygun karar vermiştir. Slyter sonuçsuzluk bahsine bir parantez açarak "benzerlikler kaydedilmekle birlikte verilen sonuçsuzluğu da vurgulayarak, bazı kişisel alışkanlıklar saptansa dahi materyaller uygun veya yeterli değilse bu husus belirtilerek sonuçsuzluk kararı verilir demektedir.

Tesbit yok sonucunun da bir sonuç olduğu unutulmamalıdır. İncelenen imza veya karşılaştırma için kullanılan örnek imzalar, pozitif yönde karar verilebilecek benzerlikleri ya da

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)

negatif yönde karar verilebilecek farklılıkları belirleyebilecek bir inceleme yapmaya elverişli değilse mutlaka bir sonuç çıkartmaya çalışılmamalıdır.

Kurum değişik bir heyetle yaptığı 19.10.2009 tarihli incelemesinde ise yine basit tersimli ve polimorf imzalardan bahsetmiş ancak bu defa el ürünü olduğunun kabulü gerekir diyerek kesinlik arz etmeyen bir ifade kullanmayı tercih etmiştir. Raporunda bu ikinci kararı ya da karar değiştirmeyi haklı gösterecek hiçbir gerekçe, açıklama ve görüntü mevcut değildir. Oysa Yargıtay 12. Hukuk Dairesi neredeyse 10 yıldır imza ve yazı inceleme raporlarının açıklamalı, dayanaklı ve herkesin görüp anlayabileceği şekilde görüntülerle desteklenmiş ve uzman kişiler tarafından hazırlanmış olmasını şart koşmakta ve bunlara uyulmamasını bozma nedeni yapmaktadır. Yine aynı daire, birçok kararında, imza incelemesini yapan ... Adli Tıp Doktorudur, grafoloji uzmanı değildir diyerek esas mahkemesinin verdiği kararı bozmuştur.

Adli Tıp Kurumu'nun 4.2.2010 tarihli raporu genişletilmiş kurul adıyla toplanan 11 kişiden 4 ünün karar verilemeyeceği görüşüne bağlı olarak muhalif kalmalarına karşın ve belge incele uzmanı olmayan başkan hariç 6 kişinin yine de kesin olarak eli ürünüdür diyemedikleri bir sonuca bağlanmıştır.

Adli Tıp Kurumu 5 yılı aşkın bir zamandanberi raporlarında basit tersimli imza söz konusu olduğunda belirleme yapılamıyacağından bahisle ve çok doğru olarak sonuç vermemeyi içtihat haline getirmişti. Kurum bu kararında nedense bu uygulamasından vazgeçmiştir. Karara muhalif kalan Uğur Günaydın, Hasan Karasu ve Tuncay Çınar kurumun ve belge inceleme şubesinin eski ve deneyimli uzmanlarıdır. Dr.Uğur Günaydın'ın da yer aldığı, " Basit Tersimli 50 imzanın adli belge incelemesi açısından değerlendirilmesi" başlıklı bir çalışmada imzaların basit olarak atılmaları, kanunda yazıldığı şekilde kullanılmaması, nedeniyle aidiyetlerini belirleyen uzmanlarda farklı görüşler meydana gelebileceğini vurgulanmış ve imzaların yazı unsuru içermemesi, kolay taklit edilebilmeleri ve aynı kişinin imzaların farklılık göstermesinin imzaların kime ait olduğunun belirlenmesinde tereddüt ve zorluklar oluşturduğu ve iyi niyetli insanların zarar göreceği sonucuna varılmıştır.

İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı 20.06.2009 tarihli raporunda ise "tetkik konusu belgenin fotokopi makinesi/bilgi isayar yazıcısı vasıtasıyla husule getirilmiş olduğu müşahade edilmiştir. Bu tür belgeler üzerinde bulunan imzaların grafolojik tanı unsurlarının tamamını belirlemek mümkün olmadığı gibi, montaj ve ilave gibi yöntemlerle yapılmış olması muhtemel tahrifat türleri de her zaman belirlenemeyebilir" dedikten sonra hiçbir kayıt ve şart belirtmeden imzanın Dursun Çiçek'in eli masulü olduğunu belirleyerek kendi içerisinde çelişkiye düşmüştür.

Mahkemenin bu çelişkilerin ve varılan sonuçların açıklamasını raporu veren kurumlardan istemesi gerekir. C.M.K. böyle tereddütlü ve açıklamayı gerektiren durumlarda bilirkişilerin mahkemeye davet edilerek dinlenebilmesi imkanını tanımıştır.

9. Aynı imza mukayese incelemesine iştirak eden 4 üyenin 04.02.2010 tarihli rapora; "İnceleme konusu belgenin dördüncü sayfasında Dursun ÇİÇEK'e atfen atılı imza ile Dursun ÇİÇEK'in mevcut mukayese imzaları arasında yapılan karşılaştırmada; biçimsel olarak benzerlikler görülmekle birlikte, gerek inceleme konusu imzanın tersiminin basit, taklidinin kolay olması, gerekse Dursun ÇİÇEK'in mukayese imzalarının farklı tersim özellikleri gösteren ileri derecede polimorf ve basit tersimli imzalar olmaları nedeniyle, inceleme konusu imzanın Dursun ÇİÇEK'in eli ürünü olduğu ya da olmadığı yönünde bir tespite gidilemediğini" bildirir muhalefet şerhi koyması kriminal inceleme bakımından nasıl yorumlanmalıdır?

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)

CEVAP.9

Kriminal incelemelerde kurul çalışması yapılıyorsa kararların oybirliğiyle alınması gerekir. Karara katılmayanlar ikna edilinceye kadar çalışmalar sürdürülmelidir. Dört kişinin haklı gerekçelerle muhalif kalması, verilen kararın sıhhati konusunda şüphe uyandırır. Zaten diğer 7 kişinin imzalamış olduğu genişletilmiş kurul kararı da kesinlik arzetmemektedir. Raporun sonuç kısmındaki "...söz konusu imzanın Dursun ÇİÇEK'in eli ürünü olduğunun kabulü gerektiği" ifadesi bu anlama gelmektedir.

Dört kişinin muhalif kaldığı, balistik uzmanı olan heyet başkanını saymazsak diğer 6 kişinin de kesin bir karar veremediği bir rapor hiç bir kesinlik taşımamaktadır, yeniden bilirkişi incelemesi yapılması gerekir..

10. *ATK'nın 18 Haziran 2009 tarihinde yaptığı imza incelemesinde; "İmza basit tersimli ve polimorfür, bu halde kişinin el ürünü olup olmadığı hakkında bir görüş belirtilemez" şeklinde görüş bildirmesine rağmen verilen "eli ürünüdür raporları" bilimsel olarak izah edilebilir mi? Bu raporlar kişilere göre değişebiliyorsa objektif ve bilimsel olabilir mi?*

CEVAP 10:

Kişiden kişiye değişebilen sonuçlar subjektif demektir ve tabii ki bilimsel sayılmaz.

11. *Adli Tıp Kurumunda İmza inceleme konusunda uzman olmak ve böyle bir rapora imza uzman sıfatı ile imza atmak için aranan kriter nedir?*

CEVAP 11.

Adli Tıp uzmanlarının eğitim usulleri Adli Tıp Kurumu Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Tıp Fakültesi Mezunu olan Adli Tıp uzmanları uzmanlık giriş sınavından sonra ATK.Uygulama Yönetmeliği md.22/B.1 gereği, Adli Tıp Kurumu İhtisas Dairelerinde ve Adli Tıp Şube Müdürlüklerinde sıra ile staj yaparlar. Staj süresi uzmanlık tezinin hazırlanması ile birlikte iki yıldır. Demek oluyor ki bir Adli Tıp Uzmanı, iki yıl içerisinde Adli Tıp Kurumundaki Morg, Gözlem, Kimyasal Tahliller, Bivoloji, Fizik İncelemeler olmak üzere tam 6 adet ihtisas dairesini ve her ilçede yer alan Adli Tıp Şube Müdürlüklerini dolamak ve bir de uzmanlık tezi hazırlamak zorundadır. Asistanlar, bu ihtisas dairelerinde önem sırasına göre bir veya en fazla iki ay kalabilmektedir. Adli belge inceleme şubesi, Balistik şubesi, Adli astronomi şubesi, Ses ve görüntü inceleme şubesi, İz incelemeleri şubesinden oluşan Fizik ihtisas dairesi'nin belge inceleme bölümünde kalma süresi 15 günü bile geçmemektedir. Bu 15 gün içerisinde de asistan kendi ilgi va da merakı ölçüsünde bir veya iki dosyayı va okur va da okumaz.

Esasen bu kişiler tıp doktoru olup belge inceleme uzmanı değildir. Bu konuda bizzat, Adli Tıp Kurumu eski başkanlarından kendisi de Adli Tıp Uzmanı olan Prof.Dr.Oğuz Polat, 2.12.2002 tarihli Zaman gazetesinde yayınlanan bir röportajda, 'Her türlü vazılı belgeyi inceleyerek mahkemelere rapor verme yetkisine sahip olan Adli Tıp Kurumu Grafoloji şubesi Fizik İhtisas Dairesi'nin alt birimidir. Orada çalışanlar da Adli Tıp

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)

Uzmanıdır. Onların kökeninde, altyapılarında herhangi bir adli belge inceleme kariyeri bulunmamaktadır. Bugün orada çalışıyorlar, belki gelecek sene başka yerde çalışacaklar, tamamen rotasyona tabi bir durum * sözleriyle bu gerçeği dile getirmiştir. Yine aynı yazıda, Ankara Üniversitesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanı Prof.Dr.Hamit Hancı'ya göre de mahkemelerde bilirkişilik yapan uzmanlar usta-cıvık ilişkiyle yetişmektedir ve bu konuda standart bir eğitime ihtiyac bulunmaktadır.

Burada kastedilen belge inceleme konusunda Adli Tıp Kurumunda rapor düzenleyen uzmanlardır. 3 yıl çalışmış olma koşulu bilirkişi listesinde yer almak için aranmaktadır. Adli Tıp Kurumu Belge İnceleme Birimi zaten resmi bilirkişi kabul edildiği için oradaki kişiler açısından şart konusu edilmemektedir.

Ülkemizde, Belge İnceleme konusunda, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde çeşitli branşlardan gelen lisans üstü öğrencilerine ve stajyerlere verilen sınırlı miktardaki teorik ve pratik ön bilgiler dışında, lisans düzeyinde eğitim veren bir öğretim kurum ya da kuruluşu bulunmamaktadır. Bu kadar havatı bir konuda kisilerin can, mal, özgürlük ve itibarlarının her hangi bir kişinin edinebileceğinden daha fazla bilgi sahibi olmayan kişilere teslim edildiğini, görmekteyiz. Bu uygulamanın neticesi olarak da aynı konuda ve aynı belgelere ilişkin çelişkili, özensiz, gerekçesiz ve kaçınılmaz olarak yanıltıcı bilirkişi raporları ve sonuç olarak sakat yargı kararları ile çok sık olarak karşılaşmaktayız. (Aynı dosya içerisinde 3-4 adet birbirinin zıddı bilirkişi raporu, haklı-haksız itirazlar, yıllarca uzayıp giden, arapsacına dönmüş dosyalar ve caresizlik içerisinde hala bilirkişiden yardım bekleyen taraflar artık alırdımış bir manzardır.)

12. Adli Tıp Kurumunun 04.02.2010 tarihli raporuna 'eli ürünüdür' görüşü ile imza atan kişilerden İsmail Çakır, Mehmet Akın, Eyüp Kandemir, Güröl Berber, H. Bülent Üner'in Fizik İhtisas Dairesindeki görevlerine rapor hazırlanmadan 3 ay önce atandıkları Fizik İhtisas Dairesi tarafından yazılan yazı ile tespit edilmiştir. Bu kişilerden H. Bülent Üner hariç diğer isimlerin Milliyet Gazetesinin 16.08.2010 tarihli haberinde de belirtildiği, 'CHP Milletvekili Atilla Kart'ın komuyla ilgili soru önergesini 1 Haziran 2010'da yanıtlayan Ergin, Adli Tıp Kurumu'ndan (ATK) 15 Mart 2010'da aldığı yazıyı aktardı.

Ergin'in yazısı, 22 Ocak'ta eğitimlerini tamamlayan üç uzmanın, 13 gün sonra çok tartışma yaratacak bir konuda inceleme raporu hazırladıklarını ortaya koydu' şeklindedir. Adalet Bakanı Sadullah Ergin'in de mecliste kabul ettiği üzere 15 gün önce eğitimlerini tamamlamış bu kişilerin imza raporu hazırlamaları normal midir? Adli Tıp Kurumunda uygulamalar bu şekilde mi yapılır?

CEVAP 12.

11.nci sorunun cevabı bu soruyu da kapsamaktadır. İlaveten bu kişilerin 15 gün önce tamamladıkları ifade edilen eğitim olsa olsa Adli Tıp uzmanlık eğitimi olabilir. Zira, yukarıda da açıkladığımız gibi tıp doktorlarının ayrıca özel bir belge inceleme eğitimi almadıklarını bilinmektedir. Bu uzmanlardan Y.Doç.Dr.İsmail Çakır dışındakiler Adli Tıp Doktorudur. Heyete Başkanlık yapan H.Bülent Üner ise fizikçi olup uzmanlık alanı balistikdir.

"Adli Tıp Doktoru": tıp fakültesinden mezun olduktan, yani tıp eğitimi aldıktan sonra uzmanlık eğitimini adli tıp uzmanlık alanında yapmış "hekimdir (Tabip)". Adli Tıp Uzmanlık eğitimi sırasında da belge inceleme ile ilgili bir eğitim almazlar. Bu durumda bu kişilerin diğer tıp doktorlarından hiçbir farkı yoktur. O zaman neden, örneğin bir göz hastalıkları uzmanı belge

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)

incelemeci sayılmıyor da adli tıp uzmanı belge inceleme yapma yetkisini kendinde buluyor. Tıp eğitimi almak imza incelemesi yapmak için bir yeterlilik değildir. Bu yanlışlık tamamen Adli Tıp Kurumunun kuruluşunda yapılan bir düzenleme hatasından kaynaklanmış ve günümüze kadar süregelmiştir.

13. Yine Milliyet Gazetesinin 16 Haziran 2010 tarihli haberinde; Soruşturma Savcısının rapor öncesinde ATK Başkanını ziyaret ettiği bizzat Adalet Bakanı tarafından açıklanmıştır. Bahse konu ziyaret kriminal inceleme işlemlerinde olağan bir ziyaret midir?

CEVAP 13.

Bilirkişilerin bağımsız, tarafsız ve objektif olması şarttır. Yasal zorunluluk olan bu hususun aksi red sebebidir. Ziyaret nedeni ne olursa olsun, Cumhuriyet Savcılarının, özellikle halen soruşturdukları bir dosya kapsamında bir teknik ya da özel inceleme yapılmakta ise titizlik göstermesi ve yanlış anlaşılmaya neden olmaması gerekir.

14. CMK.63/2, 64/4, 65/1, 67/6, 68/1 ve 69/1 hükümlerine aykırı olarak, Mahkemenin onayı ve bilgisi olmadan bilirkişilerin seçilmesi ve bilirkişilere itiraz hakkımızın engellenmesi, ilgili CMK hükümlerinin açıkça ihlal edilmesidir. Bu şekilde imza mukayese raporu hazırlanması olağan mıdır?

CEVAP 14.

Dava açılmadan önce soruşturma makamı olarak savcılık bilirkişi incelemesi yaptırır. Ancak alışılmış olan, davanın açılmasından sonra hakimden yeniden inceleme yaptırmasıdır. Tarafların itirazları varsa ve yeniden inceleme isteniyorsa mahkemenin bu isteğe uyması gerekir. Özellikle bu davada birbiriyle çelişkili ve kesinlik arzetmeyen çok sayıda bilirkişi raporu mevcuttur. Ceza yargılamasının görevi ve amacı maddi gerçeği insan haklarına saygılı bir biçimde araştırmak ve ortaya çıkarmaktır. Ayrıca hakim, hiçbir şüphe kalmayana kadar delil toplamakla yükümlüdür. Özellikle böyle çelişkili durumlarda ve tarafların itiraz ve isteklerine uygun olarak tekrar tekrar inceleme yaptırmak mahkemenin asli görevidir. Taraflar ise CMK gereği uzman mütalaası alabilecekleri gibi, bilirkişinin mahkemede dinlenmesini isteme hakkına sahiptir.

15. Raporların tamamında yazılan, "...söz konusu imzanın Dursun Çiçek'in eli ürünü olduğunun kabulü gerektiği" tanımlamasının bilimsel anlamı nedir? Bu tanımlama üç ayrı kesin olmama unsuru mu taşımaktadır? Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan kanaat raporlarında imzanın bir kişiye ait olduğu hangi betimlemelerle anlatılır?

CEVAP 15.

Bu tanımlama sadece Adli Tıp Kurumu'nun raporlarında kullanılan ve bundan esinlenerek bazı adli tıp doktorlarının da benimsenmiş bir ifade tarzıdır. Uluslararası ve ulusal literatürde böyle bir sonuç bildirme şekline rastlanmamıştır. Teorik tanımlamalara göre sonuçlar; imza şüpheliye aittir, şüpheliye ait değildir, şüpheliye ait olabilir veya olmayabilir ve karar verilememiştir şeklinde ifade olunur. Eli ürünüdür ya da eli ürünü değildir tanımlaması da sadece Türkiye'de verilen bilirkişi raporlarına aittir. Adli Tıp Kurumu raporlarında sonuç, eli ürünüdür, eli ürünü değildir ve kesin karar verilemeyen, ya da oybirliği sağlanamayan tereddütlü durumlarda ise "...eli ürünü olduğunun kabulü gerekir." şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlama kararın kesin olmadığını gösteren bir ifadedir. Bu konuda yıllardır bilirkişilik yapan bir akademisyen yazdığı bir yazıda şöyle demektedir:

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Uzmanı (0532 356 53 14- 0212 556 56 35)

Yazı veya imzanın ...eli ürünü olduğunun kabulü gerektiği sonucu şu anlama gelir: İncelenen yazı veya imza ile örnek olarak kullanılan yazı ve imzalar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar değerlendirildiğinde elde edilen oran, bu yazı ve imzaların **aynı kişi tarafından yazıldığı veya atıldığı** yönündedir. Ancak farklılıklar da tamamen gözardı edilebilecek veya varyasyon sayılacak düzeyde değildir. Böyle bir durumda farklılık veya benzerlik olarak saptanan veya hafif kuşkuyla sürükleyen bulgular rapora açık olarak yazılmalıdır (Çetin, Gürsel, Yazı ve İmza incelemelerinde raporlama usul ve teknikleri, Seminer Notları, TÜBİTAK yayınları, İstanbul,2007).

16. Raporların tamamında yazılan, 'BU BİR KANAAT RAPORUDUR' tanımlamasının bilimsel anlamı nedir?

CEVAP 16:

Bu tanımlama da, ATK raporlarına ve oradan yetişen adli tıp uzmanlarına mahsus bir tanımlamadır. Çünkü kendileri Adli Belge İncelemenin teorik eğitimi, yöntem ve prensipleri hakkında bilgi ve eğitim sahibi olmadıkları için yazı ve imza incelemelerinin bilimsel kriterlerini kabul etmezler ve bunun usta-çırak ilişkisiyle öğrenilen bir zanaat olduğunu ileri sürerler. Özel ve teknik bir çalışma alanı olmadığını düşündükleri için de bunun bir kanaat raporu olduğu görüşündedirler. Oysa; 'Adli Belge İnceleme, Adli Bilimler disiplininin ayrı ve farklı bir uzmanlık ve çalışma alanıdır. Dünya'da 1900 lerin başından beri Adli Belge İnceleme alanında çalışmalar yapılmakta olup, her yıl bir çok ülkede kongreler düzenlenmekte, kitaplar yazılmakta, bilimsel araştırmalar yapılmakta, yüzlerce makale yayınlanmaktadır. Adli Belge İncelemesinin teorik prensipleri ve bilimsel kriterleri vardır. Bu alanda bilirkişilik yapan uzmanların uymakla yükümlü oldukları sıkı kurallar bulunmaktadır. Adli Belge İncelemesi bir bilim dalı olmasa bile fizik, kimya gibi bilim dallarının temel prensip ve yöntemlerini ve bilimsel metodları kullanarak çalışmaktadır..

17. Mevcut laboratuvar imkanları ile mürekkep ve kağıt yaşı konusunda Türkiye'de kriminal inceleme yapacak bir kişi veya kurum var mıdır?

CEVAP 17.

Yazı ya da mürekkep yaşı incelemesi mutlak ve nisbi yaş belirlemesi olarak ikiye ayrılmaktadır. Mutlak belirleme bir belgenin iddia edildiği tarihte hazırlanıp hazırlanmadığının saptanmasıdır. Kullanılan mürekkebin ve kağıt hamurunun içeriğine, kağıttaki filigran gibi zaman içerisinde değiştirilebilen bir takım özelliklere göre ve laboratuvar ortamında yapılabilmektedir. Ancak bunun için de geniş bir mürekkep ve kağıt koleksiyonuna ihtiyaç vardır. Aynı belge içerisinde iki yazı parçasının, yazı ve imza gibi, aynı zamanda oluşturulup oluşturulmadığı ise nisbi belirleme olup Dünya'da çok sınırlı olarak yapılabilen bir incelemedir ve bilimselliği tam olarak kanıtlanmış değildir. Çok uzun kimyasal deneyleri gerektiren bir incelemedir. Ülkemizde mürekkep yaşı konusunda tez aşamasında bir takım çalışmalar mevcut olup bunun dışında bir belirleme yapılmamaktadır. Türkiye'de henüz bu belirlemeleri yapabilen bir kurum ya da kuruluş bulunmamaktadır. Saygılarımla.

Y.Doç.Dr.Jale Bafra

Adli Bilimler ve Adli Belge İnceleme Doktoru

Istanbul Adli Yargı Adalet Komisyonu Bilirkişi Listesine kayıtlı Yeminli Bilirkişidir.